Рауил НИҒМӘТУЛЛИН

ХАЛҠЫМ ӨСӨН

Рауил Хөрмәт улы Ниғмәтуллин 1941 йылда Ишембай районындағы Ғүмәр ауылында тыуған. 15 йәшенән тыуған колхозында эшләй, шул ук вакытта колхоз комсомол ойошмаһы етәксеһе була. Стәрлетамак зооветтехникумын, БДУ тамамлай. 1970 йылдан Әхмәр урта мәктәбе директоры, 1973 йылдан РСФСР Милли мәктәптәр институты ғилми хеҙмәткәре. Артабан “Башкортостан укытыусыһы” журналының баш мөхәррир урынбаҫары (1977), Башкортостан китап нәшриәте мөхәррире (1979) , Стәрлетамак яҙыусылар ойошмаһы етәксеһе (1984) була. 1993 йылдан БДУ доценты. Уның кескәйҙәр өсөн “Еңмеш” (1982), “Кемгә ниндәй исем” (1993), “Урман музыканттары” (1993), өлкәндәр өсөн “Тауҙарҙа таң” (1981), “Япрак еле” (1984), “Мөхәббәткә юк ул өҙәрем” (1989), “Ак нур” (1991), “Кыңғырауҙар” (1996) шиғырҙарҙан, йырҙарҙан, кобайырҙарҙан, мәҫәлдәрҙән, поэмаларҙан торған китаптары донъя күрҙе. Укытыусылар өсөн “Әҙәбиәт буйынса кластан тыш эштәр” (1983), “Үҫмер” серияһындағы китаптары сыкты. Ул Башкортостан халык партияһы етәксеһе булды, БДПУ доценты, Бөтә донъя башкорттары королтайы башкарма комитеты ағзаһы, Башкортостандың атказанған мәҙәниәт хеҙмәткәре.

ХАЛҠЫМДЫҢ ТАМЫРҘАРЫ ҺИНЕҢ МЕНӘН

Әле тағы күңелебеҙ шул уҡ яҙҙы
Халҡыбыҙға ҡайтарыуға юл ярыуҙа
Мәңгелеккә яҙҙы илгә ҡайтарыуҙа,
Әйткәненде раҫлап, ҡулға ҡул барыуҙа!
Тыуған халҡым яҙмышына яҙһын,
тип, яҙ —
Заманында яралттың һин ошо яҙҙы!..
Әле лә һин киңәйтеүҙә ҡараштарҙы,
Киңәйтеүҙә халҡым яҙы офоҡтарын —
Ирек даулап, ирлек даулап, ҡыуып
ҡарҙы!
Ваҡыт һынауҙарын үтеп, яҙғандарың
Әле лә бит, ҡараштарҙы яҙа-яҙа,
Ләйсән булып ҡайтҡас беҙгә яңы яҙҙа
Ирек, хөрлөк елен берҙәм татыу яҙа!
Дауылдарҙа яҙға юлдар ярыу серен
Иң кәрәктә өйрәнәбеҙ, яҡташ, һинән!..
Гәүһәрҙәрен башҡортома ҡайтарыуҙа
Әле лә һин беҙҙең менән, беҙҙең менән!

ИЛ УЛЫНА

Халҡың һинең менән ғорурлана —
Әле лә гел булғас яуҙарҙа,
Көрәштәрҙә булғас халҡың өсөн,
Илемдәге изге хаҡлыҡ өсөн
Мәңге балҡыр ҡояш даулауҙа!

Ғүмерҙәрҙең күсте дауамына
“**И**л улы” һәр яңы ораның!
“**Л**ирика”ны тоғро яугир итеп,
Эрнеүҙәрҙе йәндә еңер итеп,
“**Ж**урнал”, “Союз…” сафын ҙурланың!
Егетлегең ҡалды “Погонһыҙ…”ҙа
Ваҡлыҡтарҙан өҫтөн тауҙарҙа!
“**Ҡ**ырҡ алтынсы һалдат” беҙҙең менән
Алғасаҡта — хаҡлыҡ даулауҙа!

ХАЛҠЫМ ӨСӨН

Шаянлығың, шат, шуҡ һүҙең, булып үҙең,
Әле һаман бөлдөрә лә, көлдөрә лә!..
Йырҙарың да йәмдәшлеген, йәндәшлеген
Хәҙер ҙә шул үҙҙәре үк белдерә лә!..
Зауҡың һаман зауыҡтарҙы уята ла,
Алып китеп рух иленден йәмдәренә,
Дарыу була — ә ҡарашың, ҡыйыш йәнде
Алып тетеп,“хәнйәр сәнсә йәндәренә!”

Меҫкендәрҙе, көлә-көлә, телең телә,
Өтә-тетә үт сәсерҙәй кейектәрен —
Халҡыңа ҡот килтерерҙең күтәрәһең
Әхмәтзәки, Әмир, Муса кеүектәрен!
Мәңгелектең изге мәлен тотоуҙарың,
Мөмкинлеген алыуҙарың — халҡың өсөн!
Әйткән һүҙҙәреңдә ул саҡ халҡың өсөн —
Тапҡырлығың, үткенлегең, хисең, көсөң!..
Замандары үҙгәрһә лә күпме генә,
Алғы сафта, һин әле лә беҙҙең менән!..
Күтәрәһең көрәш сәмен, йыр-моң йәмен,
Ирек тәмен бәҫле, нурлы һүҙең менән,
Рухың менән, төҫ ташламаҫ йөҙөң менән!

Улы ла һин, боло ла һин башҡортомдоң!..
Лайыҡтарҙан лайығыраҡ алтын-хаҡың!..
Ыласыны, ышанысы итә халҡың!..
Намыҫына, өмөтөңә ышанғандар —
Аҡ көндәргә әйҙәүселәр туған халҡын!

Уяулыҡ та, олпатлыҡ та үҙеңдән!
Ләкин уйла — халҡың йөҙө йөҙөңдә!
Ышаныслы аҙымыңдан, һүҙеңдән —
Ныҡлыҡ булыу илебеҙҙең теҙендә!..
Аҡ, хаҡ эштәр башланһындар үҙеңдән!

«АМАНАТЫҢ» БЕҘҘӘ

Республикам, халҡым бәҫен күтәреүҙә
Әле лә һин алғы сафҡа әйҙәүсеһең,
Матурлыҡты яралтырҙар ҡорон, сафын
Ирек өсөн көрәш сафын биҙәүсеһең!

Ғазаптарҙы халҡым ҡабат күрмәһен, тип,
Аса инең ҡараштарҙа офоҡтарҙы —
Республикам ҡотон ҡойған «осоҡтарҙы»
Исемләүҙә ҡараштарың офоҡ ярҙы!..
Партияның күҫәге лә ҡурҡытманы —
Осор рухын яҡтыртыр көс тапҡас үҙең!..
Ваҡыт һынауҙарын үткәс, булып түҙем —
Ҡанат бирҙе шул йәштәргә тоғро һүҙең!..
«**А**манатың» беҙҙә, беҙҙә яҡты йөҙөң!

АЯҘ ИРТӘГӘ

Ғүмеркәйең халҡыңдың хаҡ юлында,
Ахаҡтарын барлар, ҙурлар алышта!
Йылдар төпкөлөнән халҡың асылын,
Сал тарихын, аҫылдарҙан аҫылын
Асыуҙа һин — шул юлыңды алышма!

Хакимлыҡтар ҡорған ҡыйыш кәртәләр
Өйөрмәһен ярып, һинең ҡиссалар
Салауаттай йөҙәр халҡым улының
Әйтер хисен, рухын, көсөн асалар!
Йырауҙарға, сәсәндәргә йырҙашлыҡ
Егетлектең, бөйөклөктөң билгеһе!..
Намыҫ эшең — оло «Ҡанлы илле биш»,
Олпатлыҡтың, остазлыҡтың өлгөһө!
“**В**атандаш”ың инде еккәс тәртәгә —
Ҡалдырмайса уны ҡыҫыҡ кәртәгә,
Алып кит һин беҙҙе аяҙ иртәгә!

ЙӨҘӨНДӘ ХАЛҠЫҢ ЙӨҘӨ

Меңдәр рухын ил терәге иткәнең,
Оло маҡсат, ил кәрәге иткәнең —
Республикаң өсөн изге эш булды,
Туған халҡың хәстәренә иш булды:
Азатлыҡтың быуындарын турайтты,
Закондарҙа халҡың көсөн ҙурайтты,
Алыштарҙа халҡың көсөн ҙурлатты!

Ғәжәбстан булыуҙары Ватандың
Өмөттәрҙә — һин уның баш атаһы!
Башҡорт иле тағы сәскә атаһы,
Әле яңы үрҙәренә атлайһы,
Йылыныуы күңелдәрҙә елдәрҙең,
Ҙурланыуы илдә бөтә телдәрҙең,
Урын алыуҙары илдә хаҡлыҡтың,
Лайыҡлылар ҡул аҫтында халҡыңдың,
Лайыҡ үрҙә сәскәләнеп балҡыуы —
Аҡлауыңдан ышанысын халҡыңдың!

ҠАРАҺАҠАЛ КЕҮЕК

Был донъяның үттең дауылдарын
Урап түгел, күкрәк менән ярып!..
“**Л**оулла”лыҡ хыялына тарып,
“**А**ғиҙел”дә аҡ елкәндә барҙың —
Тылдар булған саҡта ҡырҡҡа ярыҡ!

Рәхәтлеккә бағламаның өмөт,
Алдатманы “ҙурҙар” биргән өгөт —
Файҙа алһын, тиеп, бөлгән халҡың,
Ирек даулаһын, тип, берҙәм ҡалҡып,
Ҡырын кәртәләрҙе үттең ватып!
Ойоштороп “Ырыу...”ҙарың ҡорон,
Ваҡыт кәртәләрен булдың һүтәр!..
“**Ҡ**араһаҡал” кеүек була алдың
“**А**хрызаман көткәндә” лә күптәр!

ҠАЙТАРҺАҠСЫ

Йыһандарлыҡ килә һинең тамырҙан,
Ышаныҡлы халҡыңдағы ҡамырҙан,
Һәүбәндәрҙең, Уралдарҙың ҡанынан —
Асаһың һин шуға “ҡурҡмай”, яңыса,
Тарих серен, тарих йөҙөн яңынан!

Солтандарҙың ысын йөҙөн асаһың,
Олтанына тиклем асыҡ күрәһең!..
Ләпәштәрен ләпәш килеш бирәһең —
Талантлының ҡоластарын ҡирәһең!..
Айбарлығың бөйөк халҡың хаҡына!..
Ныҡышлығың изге хаҡлыҡ хаҡына!..
Олатайҙар рухын шулай ҡайтарып,
Ваҡыт сүбен, саңын берҙәм аҡтарып
Ҡайтарһаҡсы халҡыма саф таңдарҙы,
Аҡ көндө, хаҡ хакимлыҡты, заңдарҙы!

ҺИН БЕҘҘӘ

Донъяның “Туҙҙырып тамуғ”ын
Инде һин киткәндәй күптәргә —
Намыҫың һаман да халҡыңда
Илеңдең рух-ҡотон күтәрә,
Сулпандай әйҙәй ҙә күктәргә!

Милләтең һиңә хас нурында,
Өмөттә, һинеңсә йырында —
Дәрт, яңы рух халҡың йырында,
Әле лә сәселгән ҡырында!..
Рәйлән дә тик һине һағына!..
Илтмәк тә гел бергә сағылға —
Сыуаҡлы баҡсала сағыңа!..

Ул сағың, Динис, гел ҡаласаҡ,
Ләйсәндәй күңелде һуғарып!..
Ышаныс, йәм менән һуғарып!..
Нур сәсеп йәшәйһең һин беҙҙә,
Атыңды ебәрмәй туғарып!

ШОҢҠАРҒА ТИҢ

Рәхмәт һүҙен әйтер форсат сыҡты бөгөн
Оло, күркәм, күптән көткән изге эшкә —
Башҡортомдоң иң арҙаҡлы улдарының
Еребеҙҙә халҡы өсөн ҡылғандарын
Раҫлар, ҙурлар, нурлар көҙгө кеүек эшкә,
Тапҡыр заман һүҙе, йөҙө кеүек эшкә!

Башҡорт халҡын ҙурлар был эш — халҡым йөҙө,
Азатлыҡҡа әйҙәр тапҡыр һүҙҙең үҙе!
Йылдар аша ҡайтты унда “Сыбар шоңҡар”,
Ыласындар менән, рухландырып беҙҙе!
Мең-мең рәхмәт! Күтәрҙең һин иң кәрәктә
Ололап ҙур эштәр ҡылған шоңҡарҙарҙы! —
Ваҡытында байраҡ булған шоңҡарҙарҙы!
Ҡаяларҙа булһа шоңҡар — офоҡтар киң!..
Аҫыл эшең менән үҙең Шоңҡарға тиң!

ХАЛҠЫМ РУХЫН ҺАҠЛАР ӨСӨН

Рухын халҡым һәр саҡ бөтөн һаҡлаһын тип,
Аҡлаһын тип күптән килгән өмөттәрҙе,
Уйлатаһың һылыуҙарҙы, егеттәрҙе —
Илгенәһен бәҫле, көслө ил итәрҙе!
Ләйсән булып, илгенәһен гөл итәрҙе!

Башҡортомдоң берҙән-берен — баш илкәйен
Имен, бай, ҙур, хозур итеп һаҡлар өсөн,
Күркәмлеген юҡ итерҙән яҡлар өсөн,
Бүленмәйсә, бөлөнмәйсә, бил бирмәйсә
Атайҙарҙың аманатын аҡлар өсөн,
Еребеҙҙе, телебеҙҙе, түлебеҙҙе
Ваҡландырмай, дәрәжәле һаҡлар өсөн
Ҡояш булып балҡый, балҡыр рухың, хисең!
Артһын ошо рухты яҡлар, һаҡлар көсөң!

Миңлегөл ХИСАМОВА

ЙӘШӘҮ СӘМЕ

Аһ! Йәшәйһе көндәр бар икән дә,
Йәп-йәш үлән сыҡҡан, йәш үлән!
Күңел кенәһе юҡ, шул сафлыҡты
Сабый ҡулдарына тиң күрәм.

Бала ҡулы ҡосаҡлаған һымаҡ,
Яҙ һулышы һуштан яҙҙыра.
Ғашиҡ булыу өсөн күп кәрәкме?
Хыялыңа илтә яҙ ғына.

Һулыш алам, тимәк, һөйөп янам,
Йөҙ йәш тулғанда ла йәнемә.
Йәш үләндәй минең йөрәк асыҡ,
Үлемесле йәшәү сәменә!

ДҮРТ ТАРАФЫМ – ҠОЯШ!

Дүрт тарафым — ҡояш, ҡояш ҡына,
Эҫеһенән йәнем яҡтыра.
Уйҙар мәрйен кеүек тәгәрәйҙәр,
Күктәр һуҙған йәйғор-яҡтынан.

Үрсер әремдәре, ҡылғандары
Зәңгәрләтә алһыу хыялды.
Ҡышҡы йоҡоларға талған инем,
Рәхмәт төшһөн, һиндә уяндым!

Тыуған тупраҡ! Талған күңелемде
Күккә күтәреүең — мең биҙәк!
Күргән михнәттәрем юҡҡа сыға,
Ҡурсып тороуҙарың гел һиҙәм.

Аҡ ҡылғандар, аҡ ҡылғандар еҫе,
Айный алмам инде мин һеҙҙән!
Дүрт тарафым ҡояш — тыуған яғым,
Һүрелеп һүнмәҫ яҡты мөғжизәм!

ИКЕ ТӘҘРӘ

Ике тәҙрә — өйҙөң ут күҙҙәре,
Баҙлап яна ҡышҡы төндәрҙә.
Ниндәй хәсрәт, ниндәй шатлыҡ
йәшәй
Ошо өйҙә яҡты көндәрҙә?!

Инмәһендәр ине хәүеф-хафа
Ҡыҫҡа ғына ғүмер эсендә.
Күрмәһендәр ине этлектәрҙе,
Ҡайғыларҙың ҡара төҫөн дә.

Ата-әсәһенең ҡуш ҡанаты —
Сабыйҙары торһон осоноп.
Зәңгәр күккә осҡан хыялдарҙың
Киләсәккә юлы ҡушылыр.

Ике тәҙрә — өйҙөн ике күҙе,
Донъяларға ҡарай яҡтырып.
Бәхет нуры менән ҡотло булһын,
Үҙҙәренә торһон саҡырып.

ҮТКӘН КӨНГӘ РӘХМӘТТӘРЕМ ҠАЛҺЫН

Үткән көнгә рәхмәттәрем ҡалһын,
Үткән төнөм, үткән юлыма.
Тын аламын әле, юғалманым,
Әйләнмәнем телһеҙ ҡолоңа.

Үткән көнгә изгелегем ҡалһын,
Эштәремде барлап сығайым.
Дөрләп янған минут буш үтмәне,
Үҙ-үҙемде йәнә һынайым.

Үткән көнгә ярһыуҙарым ҡалһын,
Йәндән өҙөлөп йырым тыуғанда.
Кемдергәлер бәлки иш булыр ул,
Үлән йөҙөн ысыҡ йыуғанда.

Үткән көнгә үпкәм ҡалыр бәлки,
Ҡалһын әйҙә, ул да ят түгел.
Юрғаламаһын тик ҡара уйҙар,
Яуыз ниәттәрҙән, йән, төңөл.

Үткән көнгә рәхмәттәрем ҡалһын,
Аҡ бәхеттәр ҡалһын үткәнгә.
Эй, яҙалы йәнем, ярат шулай,
Таңдар атыр сабыр иткәнгә...

УЯН, ЯҘЫМ!

Ҡыш!
Сихри урман, әкиәттәр иле,
Ҡар туҙҙырып уйнаҡлаған еле,
Көйҙәре лә шаулы, йылғыр елле,
Хыял микән, әллә елдәр теле.

Ҡыш!
Эштәренән бушап арыған аҡлан,
Өшөгәндер, йыуашайып талған.
Бесәнселәр бында кәбән һалған,
Йәй йылыһы кәбәндәрҙә ҡалған.

Ҡыш!
Йәнем йоҡолағы хыял төҫлө,
Хыял уянғанда, моңом көслө.
Аҡ ҡарҙарҙай хис-тойғолар ишле,
Яңғыҙ күңелемә әллә ишме?!

Ғүмер ҡышы елгәнен мин тоям,
Әсе елен генә ҡайҙа ҡуям?
Һыҡҡылар ҙа бәлки, бәргеләр ҙә,
Ҡайҙа яҙым, эй яҙым, һин, уян!